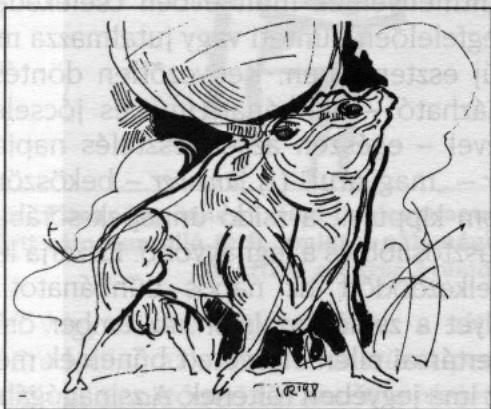

Ha az ökör a fülét mozgatja...

– A földrengés előidézői a népek képzeletében –

A világ népeinek képzeletében különböző magyarázatok élnek a világ teremtésére vonatkozóan és a Földünkkel kapcsolatban. A földrengést például az ősi elképzelések szerint leggyakrabban valamilyen őszállat idézi elő.

A balkáni Župča környéki muzulmán népek mondáiban olvasható: amikor egy parasztot megkérdeztek, hogy nagyon esett-e az eső, azt felelte: „Ó, igen, egészen az

Kónig Róbert tusrája

ökörig” lett vizes. Ugyanis az ő képzeletükben a Föld egy hatalmas ökrön nyugszik, az őszállat lehet még bika is, vagy mamut, de a Földet tündérlányok és angyalok is tarthatják. Az iszlám képzetekben angyalok, a székelyeknél tündérlányok tartják a Földet: „A négy szöginél vannak, s amikor változzák meg a vállikat, akkó reng a föld”.

A jeles néprajzgyűjtő Bosnyák Sándornak a csángó-magyarok és székely-magyarok között végzett gyűjtésében olvasható: „Azt es mondják, hogy két nagy halon áll a világ, s attól van a földingás, hogy változtatják a helyeiket”. A csángók szerint ezek ikerhalak is lehetnek, illetve négy hal tartja a Földet, s ha helyet cserélnek, akkor van a földrengés. Azt is mondják, hogy három cethal tartja, vagy a Föld vízen van, s amikor Isten megharagszik az emberekre, megrázza a Földet, akkor felborul a víz, azért vannak az árvizek: „A föld vízen áll, úgy forog a vízen”.

A lakócsai dél-somogyi horvátok is úgy tudják, hogy a Föld a vízen van, illetve egy nagy halon. Az ugyanott élő cigányok képzeletében a vízen lebeg egy hatalmas cethal, azon négy oszlop nyugszik, s amikor a hal a farkával megmozdul, azaz az oszlophoz ér, akkor következik be a földrengés.

Strausz Adolftól, a bolgár néphit és néphagyomány nagy kutatójától idézzük az alábbiakat: a földet két cethal tartja a hátán egy bogumil dualisztikus tanokat hirdető balkáni szektának a világ teremtéséről szóló könyvében. Egy XVI. századbéli bogumil kéziratban a föld négy elemi következő kérdésben és feleletben tárgyaltnak:

„Kérdés: Mondd meg, mi tartja a földet?

– Felelet: A nagy víz.

– Kérdés: Mi tartja a nagy vizet?

– Felelet: Egy nagy kő.

– Kérdés: S mi tartja a követ?

– Felelet: Egy nagy cethal.

– Kérdés: És ki tartja ezeket?

– Felelet: Egy tüzes folyó.

– Kérdés: S mi tarja ezt?

– Felelet: Egy nagy tűz, mely melegebb minden tűznél”. (A kérdéseket János intézi Krisztushoz, aki ily módon adja meg a válaszokat.)

Földrengést idézhet elő a bolgároknál Isten is, büntetésül. „Az Isten a földet kötélre kötötte és az összes kötelek végét balkézben tartotta. Habár a kötelek száma milliókra ment, Isten mégis tudta, hogy melyik kötélmelyik világrészhez tartozik; ott, ahol az emberek rosszak voltak, megrántotta a kötelet, s ezáltal keletkezett a földrengés. Ha erősen húzta meg a kötélmegét, a földrengés erősebb volt.”

Szintén Strausz Adolf közlésében olvasható a bolgárok e másik mondája: „Az örökkévalóság egy mély völgy volt, amelynek fenekét emberi szem nem is láthatta; a völgyön egy híd vezetett, melyen minden halott léleknek keresztül kellett menni. Ha vétkes volt, a völgybe esett, de ha lelke tiszta volt, úgy a hídon át a paradicsomba jutott. A föld azonban két oszlopon állott, és a két oszlop két ökrön, ha az ökrök egyike a fülét megvakarta, úgy a föld reszketett; ezek az ökrök örök életűek voltak és évente szőrüket és bőrüket változtatták.”

A szerb néphagyomány szerint a földrengés akkor következik be, amikor az ökör a fülével legyint egyet, minek következtében a szarván lévő Földgolyó megremeg. Úgy tartják még, hogy a Föld négy ökrön nyugszik, illetve négy bika tartja, de lehet az is, hogy egy bika meg egy hal, s akkor van földrengés, ha az ökör a fülét mozgatja, vagy a hal kinyitja a kopoltyúját.

A hercegovinai muszlimok szerint: ha az ökröknek akár csak egy szőrszála is feláll, máris bekövetkezik az elemi csapás. Észak-Dalmáciában az ökör legelészése közben áll elő a villámlás. Az albánok hitvilágában egy hatalmas bika áll a Föld középpontjában és ő a földrengés előidézője, okozója. A macedóniai albánok szerint: „az Isten a Földet egy hatalmas ökör szarvai közé tette, s minden hatodik évben egy szúnyog az ökör fülébe kíván jutni, ám ahogy a nagytestű állat védekezni kezd, úgy fejrázása közepette bekövetkezik a földrengés”.

A skopjei katlanban élő albánok azt tartják, hogy a Föld vízen fekszik, a víz meg egy halon, a hal az ökrön, s az ökör járása következtében történik a földrengés. Az ökör, a fülének és a fejének rázásával nemhogy földrengést okozhat, de akár a világvégét is előidézhetheti – közli Milovan Gavazzi, a neves horvát néprajzkutató.

Az ó-perzsiak ősibika, mint minden élet összfogalma, az őstengerből száll fel. A bika elválaszthatatlan az életet hozó statikus tömegetől – a földtől.

Frankovics György